

Мырзабекова С.С., Бейшеналиева Д.М.

**«КОЗУ-КАРЫНДАР ЖАНА АЛАРДЫН МААНИСИ» ТЕМАСЫН ӨТҮҮДӨ
КОЛДОНУЛУУЧУ ИННОВАЦИЯЛЫК УСУЛДАР**

Мырзабекова С.С., Бейшеналиева Д.М.

**ИННОВАЦИОННЫЕ МЕТОДЫ ИСПОЛЬЗУЕМЫЕ ПРИ ПРОХОЖДЕНИИ
ТЕМЫ «ГРИБЫ И ИХ ЗНАЧЕНИЯ»**

S.S. Myrzabekova, D.M. Beishenalieva

**INNOVATIVE METHODS USED WHEN PASSING TOPIC «MUSHROOMS
AND THEIR MEANINGS»**

УДК: 371.3

Макалада инновациялык усулдардын ыкмалары камтылган. Инновациялык усулдарды колдонууда, практикалык тажрыйбалар жыйынтыкталган.

Негизги сөздөр: инновациялык усулдар, синквейн, галерея, инсерт, аңгеме.

В статье рассмотрены основные виды инновационных методов. При применении инновационных методов был собран практический опыт.

Ключевые слова: инновационные методы, синквейн, галерея, инсерт, беседа.

In this article are considered main types of innovative methods. When applying innovative methods were collected practical experience.

Key words: innovative methods, syncvein, gallery, insert, conversation.

Мугалимдердин өз чыгармачылыгы, билим деңгээли шыгына жараша азыркы учурда окутуунун заманбап усулдары жана технологиясы өлкөнүн мектептеринде билим берүүнүн сапатын жогорулатат.

Инновациялык окутуунун усулдарынын негизги максаты – окуучулардын өз тажрыйбаларынын негизинде билимдерин өнүктүрүүсүн жана окутуу аркылуу ар түрдүү проектилерди иштеп чыгуусуна шарт түзөт.

Жаңы усулдук ыкмаларды колдонуунун натыйжасында окуучулардын билим берүү сапатын жогорулатуу.

Усул – бул мугалимдин берген билимин бирдей эле убакытта окуучунун кабыл алып өздөштүрүүсү болуп саналат.

Биологияны окутуу усулу өзгөчө предмет катары эсептелгени менен башка илимдер менен дагы тыгыз байланышта.

Усул деген сөз «actines» деген сөздөн келип чыккан. Ишмердүүлүк дегенди билдирет. Ишмердүүлүктүн көрсөткүчү болуп саналат. Мугалимдин максаттуу иш-аракети окуучунун илимге болгон кызыгуусун арттырат. Усулдун натыйжалуулугу мугалимдин усулдук ишмердүүлүгү, сабак берүү ыкмаларына байланыштуу болот. Сабак учурунда сүйлөп, кеңешип, аңгемелешип жатканда объектилер менен иллюстрацияларды, схемаларды бир системага салуучу же жыйынтык чыгаруучу таблицаларды мугалимдин

системалуу пайдаланышы окуучулардын түшүнүүсүн активдештирет [3, 5].

Биологияны окутуунун усулунун практикасында сүйлөө, окуучулардын ишмердүүлүктүн дидактикалык жактан реконструкциялоочу жана методикалык жактан өнүктүрүүчү педагогикалык технологиялар негизги орунду ээлейт. Мугалим сабак өтүп жатканда жаңы материалдарды өткөндөгүлөр менен айкалыштырып өтөт. Аңгемелердеги суроолор менен көрсөтүлгөн процесстер окуучунун түшүнө билүү, окуп үйрөнүү аракетиндеги чыгармачылыкка багыт берет. Аңгеме усулу суроо берүү жолу менен бүт классты өзүнө тартып, окуучунун чыгармачылык иш-аракетин ойготууга көмөк берет. Ар бир аңгемелешүү мугалим тарабынан алдын ала пландаштырылып, чыгармачыл мүнөздө суроолорду камтууга тийиш.

Бир суроону башка суроо менен айрыбаштап жиберүүдөн сактанат. Окуу ыкмаларын, усулдарын ойлонот. Керектүү окуу куралдарын, окуу каражаттарын пайдаланат. Берилген убакытты туура бөлүштүрүп, өтүлүүчү сабакты туура уюштурат. Теманын мазмунун түшүндүрүү анын татаалдыгына, окуучулардын өздөштүрүүсүнө жараша жүргүзүлөт. Аны толук окуп түшүндүрүүдөгү убакытты көбүрөөк бөлүп, мазмундарын, терминдери, аныктамаларды так далилдеп берүү керек. Бул үчүн алган билимдерин бышыктоочу деңгээлин текшерүү, жыйынтык чыгаруу, корутундулоо талап кылынат.

Салттуу окутуу	Инновациялык окутуу
Мугалим салттуу окутууда сабактын мазмунун өзү аркылуу өткөргөн «фильм» ролун ойнойт.	Инновациялык усулду колдонуп окутуу окуучулардын тажрыйбалуу аймагы менен түздөн-түз карым-катышына негизделет, анткени мындай карым-катышта мугалим даяр билимдерди бербейт, тескеринче окуучулардын өз алдынча изденүүсүнө түрткү берет.

Салттуу окутууда окуучулардын тажрыйба алуу аймагы, мугалими жана бири-бири менен болгон карым-катышы пассивдүү мүнөзгө ээ болот.

Инновациялык окутууда окуучулар менен мугалимдин карым-катыштарында өзгөрүүлөр болууга тийиш. Мугалимдин активдүүлүгү окуучулардын активдүүлүгүнө жол берет, анткени анын максаты - алардын демилгесине шарт түзүү. Билүү, түшүнүү, колдонуу, анализдөө, синтездөө, баалоо.

Бул классификациядагы төмөнкү этап «билүү» деп аталат жана ал ар кандай маанидеги маалыматты (фактыларды, эрежелерди ж.б.у.с.) мындан ашыкча эч нерсени, кайра өндүрүү жөндөмүн билдирет. Андан соң биз түшүнүүгө, башкача айтканда үйрөнүлгөндү чындыгында үйрөнгөнүбүздү көрсөтүү жөндөмүнө өтөбүз. Учүнчү этап колдонуу деп аталат, башкача айтканда, үйрөнүлгөндү жаңы үлгүлөрдө же кырдаалдарда колдонуу жөндөмдүүлүгү. Мурункуларынан өтүү менен гана кыйла жогору деңгээлге өтүүгө болот. Ошон үчүн, качан биз анализге, синтезге, акыры баалоого өткөнүбүздө, биз окуу процессинин бардык мүмкүн болгон этаптарын, анын ичинде таануунун жогорку этаптарын басып өткөн болобуз. Ар бир кийинки деңгээл өзүнүн калыптангандыгы үчүн мурункунун жакшы өздөштүрүлүшүн талап кылат, бирок ошону менен бирге, алардын ортосунда так чектөөнү жүргүзүшү мүмкүн, андыктан көптөгөн суроолор заматта бир канча деңгээлдерди актуалдаштырат. Окутуунун бардык формаларында - окуу максаттарына ылайык өтө этияттык менен тапшырмаларды түзүү зарыл [5, 6].

Инновациялык усулдар:

1. Жуптарда иштөө
2. Чакан топтордо иштөө
3. Инсерт
4. Зигзаг
6. Кластер
7. Синквейн
8. Венндин диаграммасы
9. Суроолор дарагы

1. Инсерт:

Билем	Билгим келет	Билдим
1. Желүүчү козу-карындар.	1. Козу-карындардын морфологиялык түзүлүшү.	1. Медицинада онкологиялык ооруларга колдонулат. (биолак)
2. Уулу козу-карындар.	2. Козу-карындардын анатомиялык түзүлүшү.	2. Симбиоз болуп жашашат.
3. Токойлордо кездешүүчү козу-карындар.	3. Козу-карындардын практикалык мааниси.	3. Дары алууда колдонулат.
		4. Козу-карындар сыр алууда ачыткыч катары.
		5. Минералдык заттарга бай.
		6. Хлорофилли жок.
		7. 100 миң түрү гана изилденген.

		8. Анатомиялык жана морфологиялык түзүлүшүн жөнүндө маалымат алдым.
--	--	---

2. Синквейн:

- 1 – сап: Темасы бир сөз менен (адатта зат атооч)
 - 2 – сап: Теманы эки сөз менен баяндап жазуу (эки сын атооч)
 - 3 – сап: Бул теманын чегинде аракеттерди баяндап жазуу (үч этиш же чакчыл)
 - 4 – сап: Темага карата мамиле, сезимдер жана эмоциялар (төрт сөздөн турган фразалар)
 - 5 – сап: Теманын маңызын бир сөз менен кайталоо (теманын синоними).
1. фунги
 2. желуучу козу карындар
 3. балырларга окшош, хлорфилли жок
 4. витаминдерге, белокторго, минералдуу туздарга бай
 5. мукота.

3. Галерея усулу:

“Акыл чабуулдун” негизинде суроо берилип, окуучулар доскага чыгып, өтүлгөн тема боюнча альбомдун баракчасына оюн сүрөт аркылуу билдирип, презентациялоо менен доскага илишет. Ар бир окуучу ушул усулду колдонуунун натыйжасында доскада галерея пайда болот. Галерея усулу аркылуу мугалим жана окуучулар менен бирдикте өтүлгөн жаңы тема боюнча жыйынтык жүргүзүп, окуучулар төмөнкү шкала боюнча (!) - “5”, (☺) - “4”, (?) - “3” бааланышат.

Бул усулдарды колдонуунун негизинде окуучулардын өтүлгөн темага болгон кызыгуусу артылат, кайсыл окуучу жаңы теманы өздөштүргөндүгү толук байкалат. Окуучулардын активдүүлүгүнө жана кызыгуусуна карата ачык-айкын бааланат.

Адабияттар:

1. Бекбоев И., Алимбекова А. Азыркы сабакты даярдап өткөрүүнүн технологиясы. - Бишкек, 2011.
2. Ботбаева М.М Ботаниканын окутуунун методикасы. - Фрунзе: «Мектеп», 1982.
3. Верзилин Н.М., Корсунская В.М. Общая методика преподавания биологии. - М., 1983.
4. Даутова О.Б., Крылова О.Н. Современные педагогические технологии в профильном обучении. Уч.-мет. пос. для учителей под ред.Тряпицной. - СПб: КАРО, 2006. - С. 176.
5. Касымов А. Интерактивдик методдор жана оюндар. - Бишкек, 2008.
6. Субанова М.С., Сатубаева А. Биология мугалимдер үчүн колдонмо. Окутуу технологиялары. Сабактын иш-телмелери. - Бишкек, 2012.

Рецензент: к.пед.н., доцент Абдыкапарова А.О.